

Journal of Scientific Papers “Social development & Security”
home page: <https://paperssds.eu/>

Tkach I. & Malanchuk M. (2017) Suchasni pidkhody do ponyattya ta klasyfikatsiyi resursiv i resursnoho zabezpechennya [Modern approaches to the concept and classification of resources and resource support]. *Social development & Security*. 1(1), 69 – 83.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ РЕСУРСІВ І РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

I. Ткач*, М. Маланчук**

**Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, проспект Повітрофлотський, 28, м. Київ-049, 03049, Україна, e-mail: tkach9@ukr.net*

к.е.н., доцент

***Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, проспект Повітрофлотський, 28, м. Київ-049, 03049, Україна, e-mail: ma_ri_n-ka@ukr.net*

Article history:

Received: August, 2017

1st Revision: September, 2017

Accepted: October, 2017

JEL classification: D24

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1054724>

Анотація: В статті проведено аналіз сучасних підходів до визначення та класифікації поняття “ресурс”, “ресурсне забезпечення”. Виходячи з властивостей ресурсів запропоновано уточнену класифікацію ресурсів, що дозволить обирати оптимальний (ефективний) рівень використання ресурсів. В ході аналізу виявлено підходи до ресурсного забезпечення, умовно названі статичний і управлінсько-логістичний, які можна використовувати до забезпечення

обороздатності держави, підтверджено, що ресурсне забезпечення є складний і багатоаспектний процес. Доведено, що в контексті забезпечення мобілізаційної підготовки більш прийнятним є управлінсько-логістичний підхід. Визначено особливості ресурсного забезпечення мобілізаційної підготовки держави.

Ключові слова: ресурсне забезпечення, матеріальні ресурси, людські ресурси, фінансові ресурси, мобілізаційна підготовка.

Ткач І. М., Маланчук М. Ф. Сучасні підходи до поняття та класифікації ресурсів і ресурсного забезпечення [Електронний ресурс] / І. М. Ткач, М. Ф. Маланчук // Соціальний розвиток і Безпека. – 2017. – Вип. 1 (1). – С. 69 – 83. – Режим доступу до журн.:

<https://paperssds.eu/index.php/ISPSDS/article/view/15/6>

1. Постановка проблеми

В умовах проведення антитерористичної операції на сході України, ведення проти України гібридної війни, анексії Криму та сепаратистських рухів у Донецькій та Луганській областях Україна втратила близько 20 % економічного потенціалу та територій де розмішувалися, видобувалися, перероблялися та використовувалися певні види ресурсів. Але ресурси (земля, праця людей, обладнання, устаткування тощо) у кожний конкретний момент часу обмежені за кількістю, а також за виробничими можливостями. Бажання ж суспільства, людей задовольняти свої потреби якомога повніше є необмежені. Проте як би ми не бажали забезпечити вищий рівень використання ресурсів, це наше бажання наштовхується на межу наявності ресурсів. Недосконалий аналіз ресурсного забезпечення впливає на ефективність використання ресурсів.

У сучасних умовах традиційний аналіз і оцінка рівня використання кожного з великої кількості застосовуваних ресурсів не може задовольнити потреби управління ефективністю діяльності суб'єкта господарювання. Необхідно здійснювати цілісний комплексний аналіз ресурсовикористання на та впливу цього процесу на кінцеві результати діяльності. Потрібен комплексний підхід до оцінки рівня ресурсоемності, під якою розуміється сукупність витрат всіх видів ресурсів, що припадають на одиницю доходів.

Що стосується аналізу ефективності використання ресурсів суб'єктом господарювання, то він оцінюється шляхом визначення витрат на кожен вид ресурсів, пов'язаних з його придбанням, і віддачі ефективності цих витрат. Тому класифікація об'єктів цих витрат, як система визначення значень цих об'єктів і співвідношення об'єктів за їх значенням в деякій загальній конфігурації, є надзвичайно важливою для вивчення їх сутності.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Вагомий внесок у розробку теоретичних і прикладних проблем ресурсозбереження та ресурсовикористання здійснили вітчизняні та іноземні науковці, такі як: І. Ансофф, А. Бреславцев, М. Іванов, О. Кролі, Н. Конищева, В. Коршунов, М. Кушнірович, О. Лапко, Е. Макдоннел, В. Микитенко, Д. Липницький, А. Невелев, А. Оксанич, П. Орлов, І. Подольний, Я. Розенберг, В. Сіренко, Т. Сигарьова, Г. Соколовська, Р. Фатхутдінов, Л. Хижняк, М. Чумаченко та інші. Проте, єдиного розуміння до поняття “ресурс”, “ресурсне забезпечення”, підходи до класифікації ресурсів потребують подальшого дослідження та уточнення, особливо наявність, якість та взаємозамінність ресурсів для забезпечення національної безпеки держави.

Метою статті є проведення аналізу видів класифікації ресурсів, ґрунтуючись на сучасних підходах до категорії “ресурс” та їх видів.

3. Виклад основного матеріалу

Традиційною є думка, що класифікація – це спосіб упорядкування в деяку схему множини об'єктів за ступенем їх подібності, так, щоб вона відображала деяку закономірність (“сутність”, “закон”), якій підпорядковуються ці об'єкти. Поняття “ресурс”, (з фр. *ressource* – засіб, спосіб, дані) – в широкому розумінні означає – все, що необхідно людині (фізичній особі) і організації (в тому числі юридичній особі) для досягнення мети, задоволення власних потреб і потреб суб'єктів або об'єктів зовнішнього середовища. Ресурси в економічній літературі розглядаються як сукупність природних, виробничо-технічних, організаційних і соціальних факторів.

Велика увага приділяється у науково-практичному середовищі класифікації ресурсів. Класифікація розглядається не тільки як наукове, але як практичне завдання необхідне для

здійснення обліку ресурсів, оцінки альтернативних варіантів їх заміни із урахуванням обмежуючих факторів на їх використання:

- місцезнаходження ресурсу;
- права власності;
- обсяги запасів;
- логістичні особливості ресурсів;
- вартість та інші.

Саме обмежуючі фактори часто визначають який саме вид ресурсів доцільно використовувати при реалізації конкретних заходів, форми його використання, способу підвищення ефективності, яких видів ресурсів не вистачає і які потребують пошуку у зовнішньому середовищі.

Метою класифікації ресурсів є упорядкування за різними ознаками множини ресурсів у види (типи) для забезпечення суб'єктів управління інформацією відносно обліку, переміщення, джерел формування та іншими вихідними даними для ресурсного забезпечення. Слід визначити, що в умовах відсутності нормативно встановленої класифікації ресурсів для мобілізаційних заходів в науковому і практичному середовищах застосовуються підходи близькі, або співзвучні із підходами прийнятими у бухгалтерських і статистичних ознаках класифікації.

За Харінгтоном, ресурси – це джерело допомоги або підтримки і наявні засоби [21]. За його класифікацією ресурси поділяють: партнерські альянси, рада директорів, будівлі і споруди, клієнти, службовці, обладнання, торговельні площі, нематеріальні активи, матеріально-виробничі запаси, інвестори, знання, управлінський персонал, гроші, патенти, нерухоме майно, акціонери, постачальники, незавершені роботи, продукція і послуги, технології, фінанси. Крім того автор поділяє ресурси на фінансові, фізичні, людські, інтелектуальні, інформаційні, організаційні і технічні. Наголошуючи на тому, що управлінська команда є ключовим ресурсом компанії, який здійснює найбільший вплив на її діяльність.

В академічному словнику Міріам-Вебстер поняття “ресурс” визначається як “те, що готове до використання або може бути перетворене для задоволення потреб”.

Загальна класифікація ресурсів за їх фізичним змістом, містить у собі основні види ресурсів: матеріальні, людські, фінансові [10; 13], *інформаційні* та *час*.

Часто економічні (виробничі) ресурси класифікують наступним чином [22]:

- за складом: матеріальні, фінансові, трудові, природні;
- за походженням: первинні та вторинні;
- за структурою: засоби праці, предмети праці, продукти праці;
- за сферою використання: у сфері виробництва, у сфері обігу.

За іншими літературними джерелами [2, 23, 24] визначають концепцію виділення в сукупності ресурсів наступних елементів:

- технічні ресурси (виробничі потужності і їхні особливості, устаткування, матеріали тощо);
- технологічні ресурси (технології, наявність конкурентоспроможних ідей, наукові розробки й ін.);
- кадрові ресурси (кваліфікаційний, демографічний склад працівників, їх прагнення до знань та удосконалення, інтелектуальний капітал);
- просторові ресурси (характер виробничих приміщень і території підприємства, розміщення об'єктів нерухомості, комунікацій, можливість розширення тощо);
- інформаційні ресурси (кількість й якість інформації про внутрішнє й зовнішнє середовище, каналів її розширення, можливості розширення й підвищення вірогідності інформаційної бази тощо);
- ресурси організаційної структури системи керування (характер і гнучкість керуючої системи, швидкість проходження керуючих впливів тощо);

фінансові ресурси (наявність і достатність власного й позикового капіталу, стан активів, ліквідність, наявність кредитних ліній тощо).

Серед великої кількості видів класифікації ресурсів відповідно до фізичних ознак виду ресурсів пропонуємо класифікувати ресурси за трьома видами: **матеріальні, людські** (трудові ресурси) і **фінансові ресурси**, рис. 1.

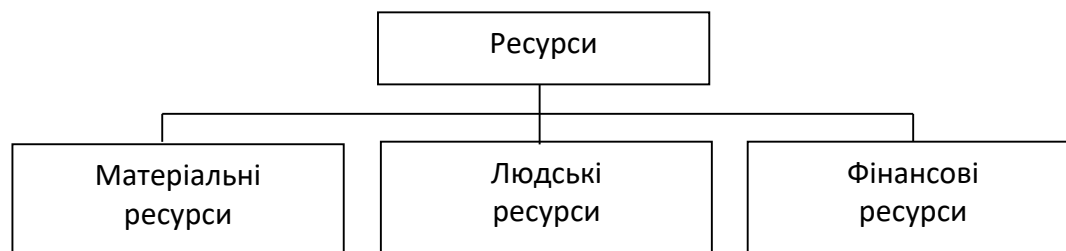

Рис. 1. Ознаки класифікації ресурсів.

Такий розподіл ресурсів співпадає із розподілом ресурсів, який спостерігається за принципом “за умовчанням” у нормативно-правовій базі, приблизно з 2010 року.

I. Матеріальні ресурси умовно поділяють за ознаками на природно-сировинні ресурси, майнові ресурси і інфраструктурні ресурси, рис. 2.

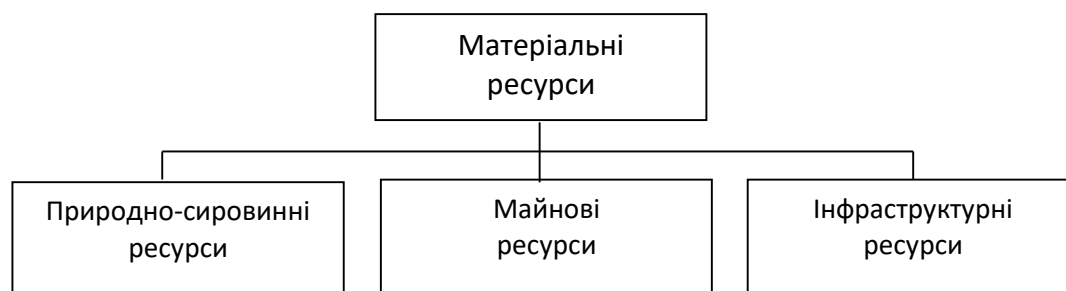

Рис. 2. Класифікація матеріальних ресурсів.

Природно-сировинні ресурси при економічних дослідженнях прийнято розглядати за природною ознакою (ознака походження) і за економічною ознакою (ознака використання за призначенням), рис. 3.

Слід відзначити що своєрідним природним ресурсом є територія, яка може розглядатися і як суто економічний ресурс для розміщення будь-якого нового виробництва і створення матеріального ресурсу, і як засіб для створення людського ресурсу, шляхом розселення (переселення), у тому числі і урбанізації, і як засіб створення фінансового ресурсу шляхом здавання в оренду, концесію тощо.

Рис. 3. Класифікація природно-сировинних ресурсів за природною ознакою.

Для заходів мобілізаційної підготовки та мобілізації територія – це ресурс для завчасного створення об’єктів оборонного призначення та відповідної інфраструктури.

В основу економічної класифікації природно-сировинних ресурсів закладені ознаки їх первинного використання в сферах і галузях господарської діяльності, рис. 4.

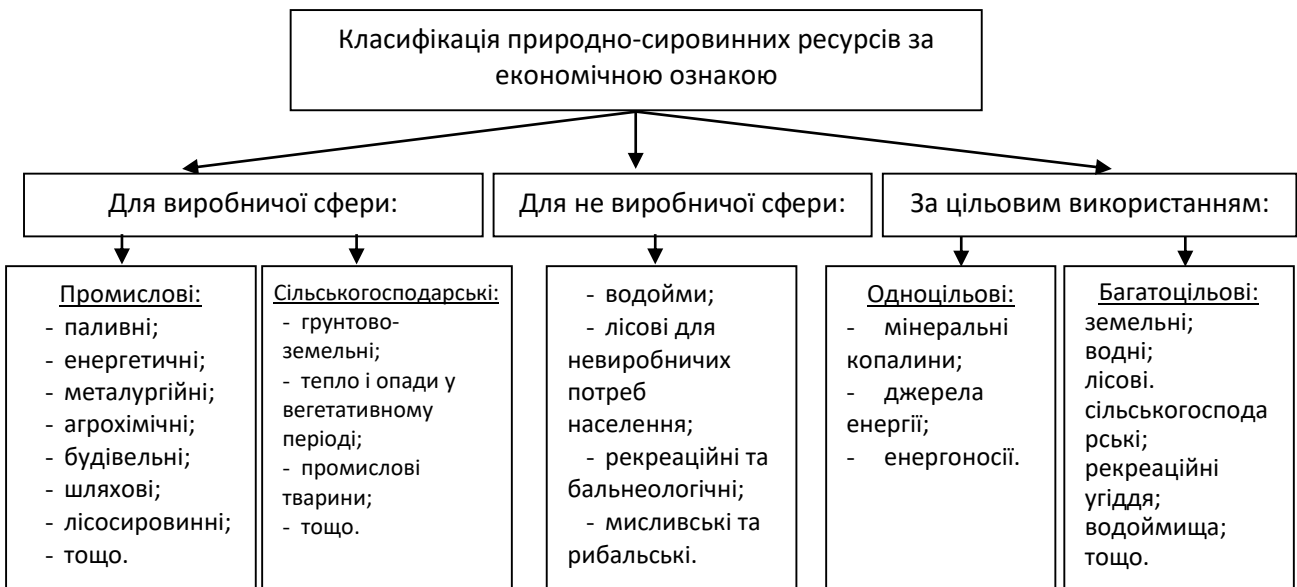

Рис. 4. Класифікація природно-сировинних ресурсів за економічною ознакою.

Ресурси для виробничої сфери у свою чергу прийнято поділяти на промислові і сільськогосподарські. До промислових ресурсів відносять паливні, енергетичні, металургійні, агрохімічні, будівельні, водні, лісосировинні ресурси тощо. До сільськогосподарських відносять ґрунтово-земельні (рілля, кормові угіддя), вода для зрошування, тепло і опади у вегетативному періоді, промислові тварини і деякі інші ресурси.

До ресурсів невиробничої сфери відносять водойми, ліси для невиробничих потреб населення, рекреаційні та бальнеологічні ресурси, ресурси для мисливства та рибальства, тощо.

Важливою додатковою ознакою при економічній класифікації ресурсів є їх підрозділ за цільовим використанням на одноцільові та багатоцільові.

До одноцільових прийнято відносити мінеральні копалини та енергоносії. Вони використовуються для виробництва промислової сировини, палива, теплової та електричної енергії. До багатоцільових ресурсів відносять земельні, водні, лісові, сільськогосподарські, рекреаційні угіддя, водоймища та інші.

В США застосовується дещо інша класифікація природних ресурсів: ресурси виміряні (interred), показані (measured), вивідані (indicated).

Класифікацію матеріальних ресурсів за майновою ознакою здійснюють за об'єктами видів власності, рис. 5.

Рис. 5. Класифікацію матеріальних ресурсів за майновою ознакою.

Особливість розгляду, дослідження і аналізу майнових ресурсів полягає у оцінці їх виробничого і невиробничого потенціалу, ефективності і доцільності їх використання у формах певної власності, можливість і доцільність зміни власності, з точки зору, як джерела потенційних фінансових надходжень, або як потенційного ресурсу для програм управління і використання цих ресурсів, у тому разі і для мобілізаційних потреб. У свою чергу, кожна із вказаних груп майнових ресурсів може бути охарактеризована за іншими ознаками (природною, економічною) матеріальних ресурсів.

Особливе місце серед матеріальних ресурсів займають інфраструктурні ресурси, рис. 6. Вони включають в себе допоміжні і обслуговуючі галузі, які забезпечують безперервне ефективне функціонування інших сфер життєдіяльності людини, галузей економіки, силових структур, зокрема – збройних сил, всіх життєво важливих державних заходів у тому числі заходів національної, економічної, воєнної безпеки і оборони, зокрема мобілізаційної підготовки і мобілізації.

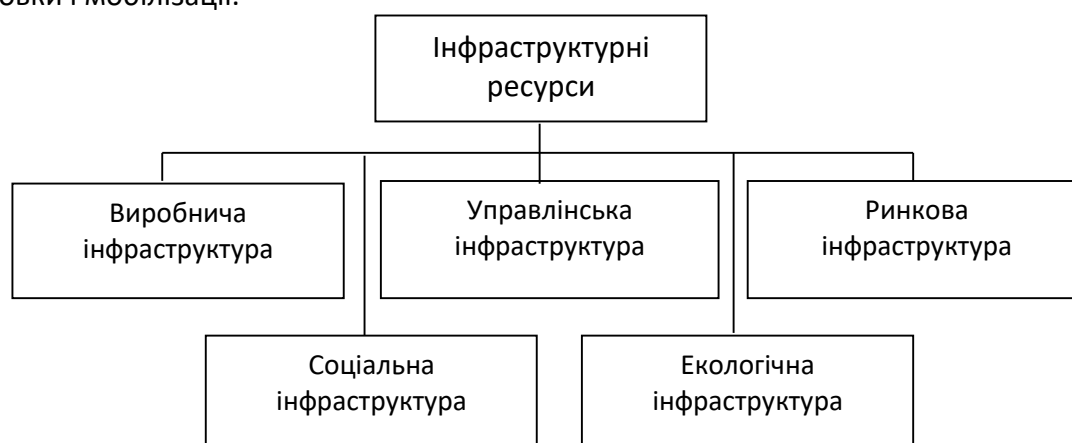

Рис. 6. Класифікація інфраструктурних ресурсів.

До інфраструктурних відносяться ресурси виробничої, управлінської, ринкової, соціальної та екологічної інфраструктур в залежності від тих сфер діяльності, які вони обслуговують.

Транспортно-географічне положення території та її інфраструктур на забезпеченість є вагомим важелем економічної конкурентоспроможності і одночасно ресурсом подальшого розвитку, а також суттєвим ресурсом для оборонно-мобілізаційних заходів.

II. Людські ресурси, як друга складова загальної класифікації ресурсів, для будь-якої держави завжди є основним стратегічним ресурсом в силу своїх знань, рівня підготовленості до виробничої чи іншої діяльності, здібностей та інших особистих або суспільних факторів. Людські ресурси завжди мають високий ринковий статус для економіки і дуже важливе і навіть визначне значення для мобілізаційних заходів [1; 2; 7].

Людські ресурси, “людський потенціал” є складним поняттям, яке характеризується чисельністю населення, динамікою його відтворення, статевою і віковою структурою, щільністю мешкання, рівнями освіти і професійної класифікації, доходів і видатків і іншими показниками.

Науковці розглядають людські ресурси з двох аспектів: як демографічні і трудові ресурси для виробничої системи і як соціальні, кадрові і управлінські ресурси (соціальний капітал), рис. 7.

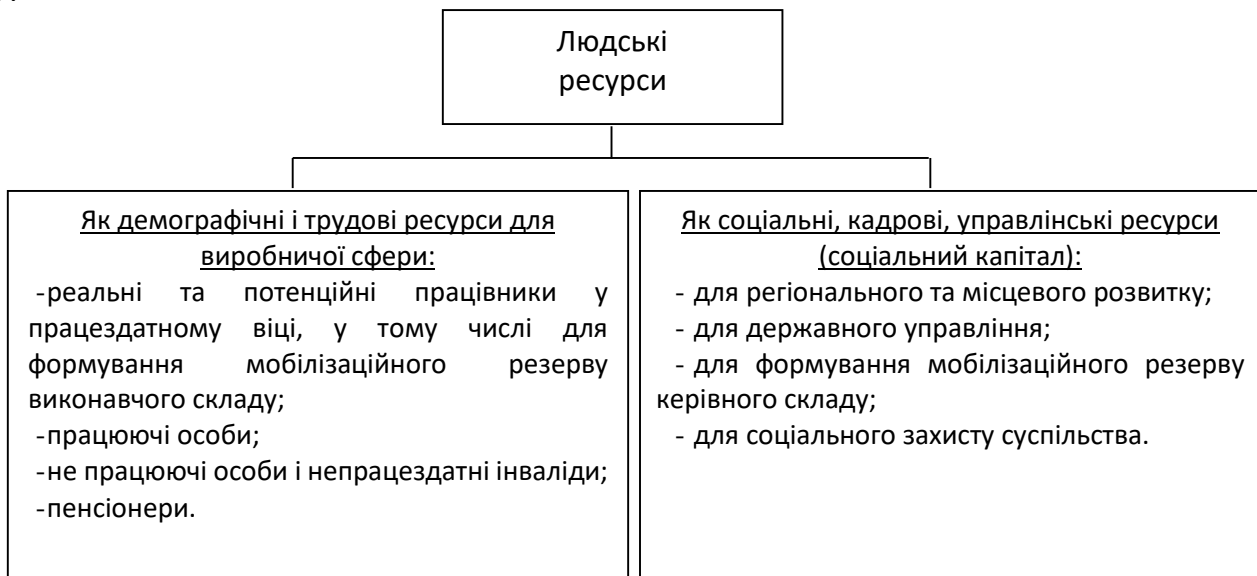

Рис. 7. Класифікація людських ресурсів.

Трудові ресурси – частина населення країни, що за своїм фізичним розвитком, розумовими здібностями здатна працювати в національному господарстві. Вони охоплюють, як реальних працівників, які вже зайняті в економіці країни, так і потенційних, які не зайняті, але можуть працювати. Кількісно трудові ресурси охоплюють населення в працездатному віці, крім непрацездатних осіб і працездатних інвалідів і пенсіонерів.

Для оцінки стану і тенденцій у зміні трудових ресурсів країни або регіону застосовують систему спеціальних показників і методи їх розрахунку: балансовий, прогнозованої екстраполяції і експертних оцінок. Вказані методи широко застосовуються при соціально-демографічних дослідженнях в державі.

Соціальні ресурси (соціальний капітал) є найбільш важливою продуктивною частиною трудових ресурсів, які за підрахунками світового банку напряму впливають на добробут країни, на її економічну і інші види національної безпеки. Більш того, загально прийнятою думкою в середовищі державних управлінців-економістів є те, що без соціального капіталу не може розвиватися жодний ринок, тим більше – ринки сучасної високотехнологічної і наукоємної продукції. Таким чином, роль людського потенціалу, як чинника державного розвитку і надалі зростатиме, що потребує від держави створення і впровадження механізмів його зміцнення.

Слід зазначити, що людські ресурси, тим більше, соціальний капітал, є досить інерційний вид ресурсів за умов його створення і нарощування. Будь-яке складне виробництво може бути

створено при належному фінансуванні за декілька років, але на створення соціального капіталу країні потрібні десятиріччя.

При усвідомленні, що людський ресурс – основний ресурс розвитку держави, її обороноздатності і мобілізаційної готовності необхідна постійна капіталізація цього виду ресурсу за напрямками: зростання знань і кваліфікації, зростання професіоналізму, удосконалення форм і навичок колективної взаємодії (наприклад, волонтерський рух під час застосування антитерористичної операції на Сході країни), вміння і спроможності громадян вступити в конструктивний контакт один з одним тощо. Для цілей часткової мобілізації капіталізація людського ресурсу сприяє можливості суттєво знизити потребу у мобілізаційних ресурсах принаймні у початковий період мобілізації, до розгортання безпосередньо непорушних запасів. В той же час, соціальний капітал, як будь-який інший різновид капіталу може зростати або зменшуватися, його можна виробляти, примножувати, переносити, в нього можна інвестувати. Тобто можна створювати умови, при яких соціальний капітал буде накопичуватися і перетворюватися на потужний ресурс державного розвитку та зміцнення обороноздатності. Але, якщо для цілей регіонального і місцевого розвитку соціальний капітал може нарощуватися через інститути громадського суспільства, то для цілей воєнної безпеки і мобілізаційної підготовки – тільки через державний сектор суспільства.

Фактором ризику у використанні людських ресурсів є, як визначають чисельні соціологічні дослідження, на сьогоднішній день є, взаємна недовіра населення до державних інституцій, слабе соціальне партнерство держави з населенням. Цей фактор стримує капіталізацію людського ресурсу, як суттєвого нематеріального ресурсу, який у далеко строковій перспективі може бути, при інших рівних умовах, визначальним видом ресурсу.

III. Фінансові ресурси – третя складова загальної класифікації ресурсів. В наукових публікаціях, в електронних і наукових виданнях [9; 12; 16; 20] навчально-методичного і практичного призначення фінансові ресурси визначають, як третій вид ресурсного забезпечення держави. Їх прийнято класифікувати за такими основними ознаками: за джерелами формування, за територіальним походженням, за економічним змістом, за способом залучення (механізмом фінансування).

Рис. 8. Класифікація фінансових ресурсів.

За джерелами формування розрізняють фінансові ресурси: центральних і місцевих органів державної влади, приватних суб'єктів господарювання, фізичних осіб, неурядових організацій, іноземних держав і міжнародних організацій тощо.

За територіальним походженням фінансові ресурси підрозділяють на ресурси зовнішнього і внутрішнього походження і ресурси ринків запозичень. Слід зазначити, що такі ознаки є умовними і мають відносний сенс. Тобто, коли мова йде про фінансовий ресурс держави, то під ресурсами зовнішнього походження розуміються надходження з зовні держави, від інших держав, від міжнародних організацій, банківських і небанківських фінансових установ, фондів та інших організацій або фізичних осіб. Коли ідеться про фінансовий ресурс регіонального, місцевого розвитку, то під ресурсами зовнішнього походження розуміються у тому числі і трансферти з державного бюджету, фінансування з державних цільових програм, інвестиції і інноваційні надходження, благодійні внески, фонди та інші.

Регулярність надходжень є важливою ознакою фінансового ресурсу, за якою ресурси розподіляються на дві умовні групи: одноразового і багаторазового використання. Такий розподіл, характеризує як доступність певного джерела фінансового ресурсу, так і зацікавленість органів державної влади і інших споживачів. Пріоритетний інтерес органів влади і інших споживачів фінансово ресурсу мають ресурси другої групи. Які пов'язані із сталими джерелами, їх доступністю, можливістю їх врахування при здійсненні довгострокового планування і багаторазового регулярного їх використання. Фінансовий ресурс разового використання, як правило, швидко вичерпується і не забезпечують сталого фінансування потреб, як державного, так і регіонального і місцевого розвитку і застосовуються під час короткострокового планування.

За економічним змістом фінансові ресурси розглядають, як грошові (кошти) і майнові (у вигляді майна чи майнових прав) ресурси для фінансування інвестиційних проектів і інноваційних програм. Найбільш поширеним ресурсом, як для державних потреб так і для регіонального і місцевого розвитку є грошові (коштові) ресурси, які є гнучкими і оперативними у застосуванні.

За останньою ознакою – за способом залучення (механізмом фінансування) – відокремлюють бюджетні, інвестиційні, кредитні і грантові фінансові ресурси.

У якості бюджетних джерел розглядаються кошти державного бюджету нижчих рівнів – регіонального і місцевого рівнів, які не тягнуть за собою боргових зобов'язань. Прикладами бюджетних ресурсів можуть бути надходження від податків, зборів, продажу та оренди об'єктів державної чи комунальної власності, від інших заходів. Ці надходження можуть носити, як відновлювальний, так і не відновлювальний характер. Наприклад, надходження від оренди не призводять до зміни власності, мають відновлювальний, регулярний, сталий характер. Кошти від продажу носять разовий невідновлювальний характер, внаслідок втрати права власності.

Особливістю інвестиційних фінансових ресурсів є те, що вони спрямовуються на реалізацію певного проекту безпосередньо, а не через державний або місцевий бюджет. Інвестиційні джерела фінансового ресурсу можуть перебувати, як у приватній власності, так і у державній власності, бути внутрішнього або зовнішнього походження.

Кредитні фінансові ресурси залучаються під відповідні боргові обов'язки на умовах строковості, скритності і поворотності. Вони можуть спрямовуватися органами влади до бюджетів різних рівнів, або на конкретні державні, регіональні чи місцеві програми. Кредитні фінансові ресурси мають певні переваги – можливість отримати значні за обсягом ресурси, які можна повернути поступово протягом тривалого терміну, але і супроводжуються значними ризиками – у випадку неуспішної реалізації проектів виникає проблема виплати боргів, крім того – збільшується навантаження на відповідний бюджет.

Грошові кошти є окремим видом фінансових ресурсів, які поєднують ресурси надані у вигляді міжнародної технічної допомоги, грантів від міжнародних донорських організацій, благодійних внесків та пожертв, від реалізації конфіскованого майна а також інституціями приватного сектору економіки в рамках проектів корпоративної соціальної відповідальності.

Зазвичай грантові кошти становлять невелику частку фінансових ресурсів і призначені посеред всього для потреб регіонального і місцевого розвитку, носять разовий характер, надаються на гуманітарні програми, виконують супровідну і підтримуючу функцію щодо інших джерел фінансування, зокрема, інвестицій чи кредитів міжнародних фінансових організацій.

Розглянуті способи залучення фінансових ресурсів для економічного розвитку держави, регіонального і місцевого розвитку реалізуються через відповідні механізми фінансування, під якими розуміють певну комбінацію методів і інструментів акумулювання, розподілу і використання фінансових ресурсів. В українській практиці найбільш поширені бюджетні механізми.

Кожний із розглянутих видів фінансових ресурсів одночасно може бути охарактеризований за кількома наведеними ознаками.

З розгляду класифікації фінансових ресурсів можна спостерігати, що для цілей, економічного розвитку, як державного так і регіонального, місцевого рівня можуть залучатись всі види фінансових ресурсів.

В той же час, для державних задач, забезпечення національної безпеки, мобілізаційної підготовки і мобілізації можуть залучатись тільки такі фінансові ресурси, що мають надійне джерело, можливість багаторазового використання у коротко-, середньо- і довгостроковому плануванні, мають гнучку і оперативну в застосування грошову форму. До таких фінансових ресурсів відносять саме бюджетні кошти центральних органів і частково місцевих органів влади. Тобто, фінансування мобілізаційної підготовки та мобілізації здійснюється відповідно до Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ і організацій, а саме:

з державного бюджету фінансуються заходи та роботи з мобілізаційної підготовки, які мають загальнодержавне значення;

з місцевих бюджетів фінансуються заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення;

за рахунок коштів підприємств, установ і організацій фінансуються заходи та роботи з мобілізаційної підготовки, що здійснюються за ініціативою самих підприємств, установ і організацій згідно з мобілізаційними планами;

фінансування мобілізаційної підготовки та/або заходів з мобілізації може здійснюватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

В науковому середовищі і серед фахівців-практиків [3–6; 13; 15; 18; 19] ресурсне забезпечення обороноздатності держави і розвитку її економіки розглядається, як складний і багатоаспектний процес, до аналізу якого дослідники застосовують два підходи, умовно названі статичний і управлінсько-логістичний.

Так, одні з авторів статичного підходу [14] трактують ресурсне забезпечення як сукупність певних ресурсів, які організація чи орган влади можуть використовувати для здійснення своєї діяльності. Інші автори [3; 5; 18; 19] розглядають ресурсне забезпечення не тільки як сукупність певних ресурсів, але і як процес їх використання за допомогою відповідного спеціально призначеного, або створеного управлінського механізму. Зокрема, в [3] ресурсне забезпечення визначається, як система державних заходів, або як процес мобілізації, накопичення, розподілу ресурсів, а також здійснення планування контролю, моніторингу та інших процедур, спрямованих на ефективне і раціональне використання ресурсів. Приблизно також, у роботі [18] ресурсне забезпечення визначається, як процес пошуку, залучення і використання різних видів ресурсів та як складна система, яка включає в себе сукупність послідовних, взаємозв'язаних між собою етапів, систематизованих до них завдань, методик, методів, моделей, які дають можливість обґрунтувати, вибрати спосіб забезпечення ресурсами та оцінити ефективність обраного способу.

Можна продовжувати наведення прикладів формулювань ресурсного забезпечення у різних дослідженнях, але очевидно наступне: по-перше, завдяки не регламентованості поняття “ресурсне забезпечення” у нормативно-правовій базі кожний з дослідників обирає свій варіант тлумачення цього терміну; по-друге, визначення у одних авторів, або досить поверхневе, спрощене, у деяких – навпаки ускладнене і є спробою поєднати як визначення, так і заходи із обґрунтування цього визначення, що не можна, на наш погляд, вважати вдалим.

В контексті забезпечення мобілізаційної підготовки більш прийнятним є управлінсько-логістичний підхід, з позиції якого ресурсне забезпечення може бути охарактеризоване такими особливостями (складовими):

воно є системною діяльністю з визначення необхідного переліку, джерел формування, накопичення, перетворення, розподілу та постачання ресурсів;

результатом ресурсного забезпечення є потік ресурсів у різних його видах і формах до кінцевого споживання, який може бути здійснений, як усередині так і з зовні організаційної системи для якої він призначений;

власне ресурсне забезпечення та ресурси є лише засобами ефективного досягнення основних цілей організаційної системи, зокрема системи мобілізаційної підготовки збройних сил, економіки тощо.

Перша складова ресурсного забезпечення у деяких публікаціях [18] має назву “мобілізація ресурсів” і призначена для формування інформаційної бази щодо ресурсного потенціалу, а саме – данні про обсяг структуру, джерела формування, форму власності, місце знаходження (всередині чи зовні держави) відповідних ресурсів.

Ресурсний потенціал держави є об’єктивною передумовою можливості здійснення мобілізаційних заходів. Формування інформаційної бази ресурсного потенціалу має бути першим кроком у заходах з ресурсного забезпечення.

Як визначається публікаціях [11; 14; 15], ресурсний потенціал держави не є чимось сталим. Він може нарощуватись або витрачатись, може змінюватись його структура і так далі. Тому завданням державних органів всіх рівнів управління має бути постійний його моніторинг для підтримання необхідного рівня ресурсного потенціалу і оптимізації використання.

5. Висновки.

Аналіз ресурсів, як основи ресурсного забезпечення, свідчить, що перелік матеріальних і нематеріальних ресурсів, джерела їх походження, механізмів їх акумулювання та використання їх для забезпечення економіки державного, регіонального і місцевого розвитку і їхніх задач (у тому разі, і мобілізаційної підготовки і мобілізації) є дуже широким. Він не регламентований у нормативно-правовій базі, застосовується у науковому середовищі науковців і практиків на рівні загально прийнятого понятійного апарату.

Вибір конкретних ресурсів, їх пріоритетність і порядок використання залежать від призначення ресурсу, кінцевої мети його застосування, рівня прийняття рішень, умов їх реалізації і чинного законодавства.

З трьох загально визначених основних груп ресурсів – матеріальних, людських і фінансових найскладніше відтворювальними є людські ресурси, найбільш гнучкими у використанні і як загальної одиниці виміру є фінансові ресурси, найбільш готовими для негайного використання можуть вважатися матеріальні ресурси, які створюють відповідні запаси мобілізаційних ресурсів під час мобілізаційної підготовки держави.

Ефективне використання ресурсного потенціалу держави значною мірою залежить від уміння і правильного підходу до управління його накопичення, освіження та споживання. Виникає необхідність в ефективному управлінні ресурсами в державі на основі системного підходу. Зокрема:

дослідити економічну сутність процесу ефективного управління ресурсами в умовах ринкових відносин;

узагальнити теоретичні та методичні засади ефективного управління ресурсами в державі; виявити резерви від підвищення ефективного управління ресурсами;

визначити ефективність реалізації управлінських рішень з ресурсозбереження та розробити рекомендації щодо їх удосконалення;

удосконалити методичні засади ефективного управління ресурсами на основі складання комплексної програми;

обґрунтувати доцільність застосування та методичний підхід до моніторингу ефективного управління ресурсами;

розробити методичне забезпечення мотивації персоналу до ефективного управління ресурсами у своїй діяльності.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОНЯТИЮ И КЛАССИФИКАЦИИ РЕСУРСОВ И РЕСУРСНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

И. Ткач*, М. Маланчук*

* Национальный университет обороны Украины,
пр-кт Воздухофлотский, 28, г. Киев-049, 03049, Украина,
e-mail: tkach9@ukr.net

к.е.н., доцент

** Национальный университет обороны Украины,
пр-кт Воздухофлотский, 28, г. Киев-049, 03049, Украина,
e-mail: ma_ri_n-ka@ukr.net

Аннотация: В статье проведен анализ современных подходов к определению и классификации понятия "ресурс", "ресурсное обеспечение". Исходя из свойств ресурсов предложено уточненную классификацию ресурсов, что позволит выбирать оптимальный (эффективный) уровень использования ресурсов. В ходе анализа выявлено подходы к ресурсному обеспечению, условно названные статический и управленческо-логистический, которые можно использовать в обеспечение обороноспособности государства. Подтверждено, что ресурсное обеспечение представляет собой сложный и многоаспектный процесс. Доказано, что в контексте обеспечения мобилизационной подготовки более приемлемым является управленческо-логистический подход. Определены особенности ресурсного обеспечения мобилизационной подготовки государства.

Ключевые слова: ресурсное обеспечение, материальные ресурсы, человеческие ресурсы, финансовые ресурсы, мобилизационная подготовка.

MODERN APPROACHES TO THE CONCEPT AND CLASSIFICATION OF RESOURCES AND RESOURCE SUPPORT

Ivan Tkach* & Maryna Malanchuk**

* National University of Defense of Ukraine, pr-kt Vozduhoflotsky,
28, Kyiv-049, 03049, Ukraine,
e-mail: tkach9@ukr.net

Ph.D., Associate Professor

** National University of Defense of Ukraine, pr-kt Vozduhoflotsky,
28, Kyiv-049, 03049, Ukraine.

e-mail: ma_ri_n-ka@ukr.net

Abstract: *The article analyzes modern approaches to the definition and classification of the term "resource", "resource support". Suggested a specific classification of resources, proceeding from the properties of resources that will allow choosing the optimal (effective) level of resource use. The analysis revealed new approaches to resource supply, that conventional called static and managerial-logistic, which can be used to ensure the defense capability of the state. It is confirmed that resource support is a complex and multidimensional process. It is proved that in the context of provision of mobilization training, the managerial-logistic approach is more acceptable. The features of the resource support of the mobilization preparation of the state are determined.*

Keywords: *resource support, material resources, human resources, financial resources, mobilization training.*

Використана література

1. Авдеенко В. Н., Котлов В. А. Производственный потенциал промышленного предприятия. – М.: Экономика, 1995. – 208 с.
2. Ансофф И., Макдоннел Эдвард Дж. Новая корпоративная стратегия Пер. с англ. – СПб.: ПитерКом, 1999. – 416 с.
3. Безверхнюк Т. М. Система ресурсного забезпечення регіонального управління: концептуальні засади розбудови і механізми функціонування : дис. ... доктора наук з держ. упр-ня : 25.00.02 / Безверхнюк Тетяна Миколаївна. – Одеса, 2009. – 441 с.
4. Бузько И. Р., Дмитренко И. Е., Сущенко Е. А. Стратегический потенциал и формирование приоритетов в развитии предприятий: Монография. – Алчевск: Изд-во ДГМИ, 2002. – 216 с.
5. Галабурда М. К. Фінансове забезпечення економічної політики в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01 / Галабурда Микола Костянтинович. – К. : [б. в.], 2003. – 278 с.
6. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2007. – 307 с.
7. Одегов Ю. Г. и др. Трудовой потенциал предприятия: пути эффективного использования / Под ред. Н.А. Иванова. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1991. – 172 с.
8. Садеков А. А., Фролова Л. В., Шаруга Л. В. Ресурсный потенциал предприятия: Учебное пособие. – Донецк, ДГКИ, 1998. – 116 с.
9. Семенов А. Г. Класифікація видів фінансової стратегії підприємства / А. Г. Семенов, О. О. Єропутова, О. О. Плаксюк // Держава і регіони : наук.-виробн. журнал. – Сер.: Економіка та підприємництво. – Запоріжжя : Вид-во Класичного прив. ун-ту. – 2012. – № 1 (64). – С. 163-170.
10. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.
11. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
12. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48722>
13. Іванюта П. В. Управління Ресурсами і витратами: навч. пос. для студ. / П. В. Іванюта, О. П. Лугівська. – Київ "Центр учбової літератури" 2009. – 317 с.
14. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с.
15. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
16. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
17. Ященко О. І. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності / О. І. Ященко, О. П. Романюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.6 – С. 237–238.
18. Французова М. А. Сушність ресурсного забезпечення діяльності організації / М. А. Французова // Транспортное дело России. – 2008. – № 3. – Режим доступа: http://www.morvesti.ru/archiveTDR/section.php?SECTION_ID=13

19. Чорна А. М. Структура ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства / А. М. Чорна // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. – 2009. – №4. – Т. 1. – С. 92–95.
20. Тугай Л.В. Економічна суть фінансового потенціалу регіону та його оцінка / Л. В. Тугай // Регіональна економіка : наук.-практ. журнал. – 2007. – №1. – С. 245–249.
21. Харингтон Дж. Совершенство управления ресурсами / Дж. Харингтон.; пер. с англ. А. Л. Раскина, В. В. Шахлевича; Под науч. ред. В. В. Брагина. – М.: РИА «Стандарты и качество», 2008. – 352 с.
22. Економіка підприємства : [структурно-логічний навч. посіб.] / За ред. д.е.н., проф. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.
23. Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : [учебник для вузов] / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд.; пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева и М. И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
24. Економіка підприємства : навч. посіб. студ. вищ. навч. закл. / За ред. А. А. Фастовець. – К.: ТМЦ «Укоопосвіта», 2000. – 572 с.

References

1. Avdeyenko V. N., Kotlov V. A. Proizvodstvennyy potentsial promyshlennogo predpriyatiya. – М.: Ekonomika, 1995. – 208 P.
2. Ansoff I., Makdonnell Edvard Dzh. Novaya korporativnaya strategiya Per. s angl. – SPb.: PiterKom, 1999. – 416 P.
3. Bezverkhnyuk T. M. Systema resursnoho zabezpechennya rehional'noho upravlinnya: kontseptual'ni zasady rozbudovy i mekhanizmy funktsionuvannya : dys. ... doktora nauk z derzh. upr-nya : 25.00.02 / Bezverkhnyuk Tetyana Mykolayivna. – Odesa, 2009. – 441 P.
4. Buz'ko Y. R., Dmytrenko Y. E., Sushchenko E. A. Stratehicheskyy potentsyal y formyrovanye pryorytetov v razvytyy predpriyaty: Monohrafiya. – Alchevsk: Yzd-vo DHMY, 2002. – 216 P.
5. Halaburda M. K. Finansove zabezpechennya ekonomichnoyi polityky v Ukraini : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.01.01 / Halaburda Mykola Kostyantynovych. – К. : [b. v.], 2003. – 278 P.
6. Het'man O. O., Shapoval V. M. Ekonomichna diahnozyka: Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv vyshchikh navchal'nykh zakladiv. – К., 2007. – 307 P.
7. Odehov YU. H. y dr. Trudovoy potentsyal predpriyatiya: puty éffektyvnoho yspol'zovanyya / Pod red. N.A. Yvanova. – Saratov: Yzd-vo Sarat. un-ta, 1991. – 172 P.
8. Sadekov A. A., Frolova L. V., Sharuha L. V. Resursnyy potentsyal predpriyatiya: Uchebnoe posobyе. – Donetsk, DHKY, 1998. – 116 P.
9. Semenov A. H. Klasyfikatsiya vydiv finansovoyi stratehiyi pidpryyemstva / A. H. Semenov, O. O. Yeropotova, O. O. Plaksyuk // Derzhava i rehiony : nauk.-vyrobn. zhurnal. – Ser.: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo. – Zaporizhzhya : Vyd-vo Klasychnoho pryv. un-tu. – 2012. – № 1 (64). – P. 163-170.
10. Derzhavna rehional'na polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni pryorytety : monohrafiya / za red. Z. S. Varnaliya. – К. : NISD, 2007. – 820 P.
11. Derzhavne upravlinnya rehional'nym rozvytkom Ukrainy : monohrafiya / za zah. red. V. YE. Vorotina, YA. A. Zhalila. – К. : NISD, 2010. – 288 P.
12. Stratehiya innovatsiynoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiynykh vyklykiv. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48722>
13. Ivanyuta P. V. Upravlinnya Resursamy i vytratamy: navch. pos. dlya stud. / P. V. Ivanyuta, O. P. Luhivs'ka. – Kyiv "Tsentr uchbovoyi literatury" 2009. – 317 P.
14. Derzhavne upravlinnya : navch. posib. / A. F. Mel'nyk, O. YU. Obolens'kyy, A. YU. Vasina, L. YU. Hordiyenko; za red. A. F. Mel'nyk. – К. : Znannya-Pres, 2003. – 343 P.
15. Stratehichne planuvannya: vyrishennya problem natsional'noyi bezpeky. Monohrafiya / V. P. Horbulin, A. B. Kachyns'kyy. – К. :NISD, 2010. – 288 P.
16. Shersh'n'ova Z. YE. Stratehichne upravlinnya: Pidruchnyk. – 2-he vyd., pererob. i dop. – К.: KNEU, 2004. – 699 P.
17. Yashchenko O. I. Ekonomichni ta sotsial'ni aspekty otsinky efektyvnosti / O. I. Yashchenko, O. P. Romanyuk // Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy. – 2008. – Vyp. 18.6 – P. 237–238.
18. Frantsuzova M. A. Sushchnost' resursnogo obespecheniya deyatel'nosti organizatsii / M. A. Frantsuzova // Transportnoye delo Rossii. – 2008. – № 3. – Rezhim dostupa: http://www.morvesti.ru/archiveTDR/section.php?SECTION_ID=13
19. Chorna A. M. Struktura resursnoho zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva / A. M.

Chorna // Visn. Khmel'nyts. nats. un-tu. – 2009. – №4. – T. 1. – P. 92–95.

20. Tuhay L.V. Ekonomichna sut' finansovoho potentsialu rehionu ta yoho otsinka / L. V. Tuhay // Rehional'na ekonomika : nauk.-prakt. zhurnal. – 2007. – №1. – P. 245–249.

21. Kharington Dzh. Sovershenstvo upravleniya resursami / Dzh. Kharington.; per. s angl. A. L. Raskina, V. V. Shakhlevicha; Pod nauch. red. V. V. Bragina. – M.: RIA «Standarty i kachestvo», 2008. – 352 P.

22. Ekonomika pidpryyemstva : [ctrukturno-lohichnyy navch. posib.] / Za red. d.e.n., prof. S. F. Pokropyvnoho. – K. : KNEU, 2001. – 457 P.

23. Tompson A. A., Striklend A. Dzh. Strategicheskyy menedzhment. Iskusstvo razrabotki i realizatsii strategii : [uchebnik dlya vuzov] / A. A. Tompson, A. Dzh. Striklend.; per. s angl. pod red. L. G. Zaytseva i M. I. Sokolovoy. – M.: Banki i birzhi, YUNITI, 1998. – 576 P.

24. Ekonomika pidpryyemstva : navch. posib. stud. vyshch. navch. zakl. / Za red. A. A. Fastovets'. – K.: TMTS «Ukooposvita», 2000. – 572 P.